

TALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 9/2006 vp

Valtioneuvoston selvitys komission konsultaatioasiakirjasta koskien patenttijärjestelmän kehittämistä Euroopassa

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 8 päivänä helmikuuta 2006 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen komission konsultaatioasiakirjasta koskien patenttijärjestelmän kehittämistä Euroopassa (E 140/2005 vp) talousvaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Marja-Leena Rinkineva, kauppa- ja teollisuusministeriö
- lainsäädäntöneuvos Tatu Leppänen, oikeusministeriö

- pääjohtaja Matti Enäjärvi ja linjanjohtaja Pekka Launis, Patentti- ja rekisterihallitus
- oikeustieteen kandidaatti Tytti Peltonen, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- johtaja Hannu Järvinen, Teknologian kehittämiskeskus Tekes
- patenttiasiamies Christian Westerholm, Suomen Patenttiasiamiesyhdistys ry
- hovioikeudenneuvos Antti Miettinen, Suomen teollisoikeudellinen yhdistys ry
- Vice President Ilkka Rahnasto, Nokia Oyj.

Lisäksi valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon Keskuskauppakamarilta.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Komissio pyrkii asiakirjan pohjalta käynnistämällä konsultaatiokierroksella etsimään keinoja patenttijärjestelmän kehittämiseksi Euroopan unionissa.

Nyt aloitettu prosessi on jatkoa komission vuonna 2000 antamalle ehdotukselle yhteisöpatentista. Ehdotus kattoi yhteisöpatenttiasetuksen lisäksi Euroopan patenttisopimuksen tarkistamiskirjan, neuvoston päätöksen tuomioistuinjärjestelmää varten ja muutokset Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen perussääntöön. Ehdotukseen liittyvät neuvottelut ovat olleet pysäh-

dyksissä toukokuusta 2004 lähtien erityisesti kieliregiimiin liittyvien näkemyserojen vuoksi.

Komissio pitää yhteisöpatenttia edelleen Euroopan kilpailukyvyn kannalta ensisijaisena tavoitteena. Konsultaatioasiakirjan tavoitteena on kuitenkin selvittää jäsenmaiden ja sidosryhmien näkemykset myös muista mahdollisista vaihtoehtoisista toimenpiteistä. Tällaisia voisivat olla eurooppapatenttien oikeudenkäyntijärjestelmän uudistushanke (EPLA) sekä kansallisten patenttilakien osittainen harmonisointi tai patenttien vastavuoroinen tunnustaminen. Lisäksi konsul-

taatiolla pyritään selvittämään eri tahojen näkemykset patenttijärjestelmän pääperiaatteista ja patenttien merkityksestä Euroopalle yleisemminkin.

Valtioneuvosto ei ole vielä muodostanut kantaa asiaan.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Patenttijärjestelmän kehittäminen liittyy kiinteästi innovaatiopolitiikkaan, jonka tuloksellisuutta valiokunta pitää Lissabonin strategian tavoitteiden toteutumisen kannalta tärkeimpänä yksittäisenä tekijänä.

Nykyisen eurooppapatenttijärjestelmän suurimpia puutteita ovat sen hitaus ja kalleus. Käsittelyprosessi saattaa kestää useita vuosia, kun tärkeimmässä kilpailijamaassa USA:ssa patentin saa noin puolentoista vuoden käsittelyajan jälkeen. Näin pitkä hakemusprosessi vie pohjaa EU:n kiinnostavuudelta tehokkaana innovaatioympäristönä. NykYTEknologian kehittymisnopeuden huomioonottaen keksinnöt saattavat olla jo vanhentuneita siinä vaiheessa, kun patentti lopulta myönnetään. Myös eurooppapatentin kustannukset ovat huomattavat. Erityisesti käännösvaatimusten vuoksi ne saattavat kohota jopa 5—10-kertaisiksi USA:n vastaaviin kustannuksiin verrattuna. Nykyjärjestelmä kaipaakin ehdottomasti kehittämistä.

Tätä taustaa vasten ja ottaen huomioon, että yhteisöpatenttia koskevat neuvottelut ovat pysähdyksissä, valiokunta katsoo, että komission nyt avaamaan keskusteluun tulee osallistua aktiivisesti. Konsultaatioasiakirjaan liittyen valiokunta kiinnittää toimialansa puitteissa huomiota seuraaviin kysymyksiin.

Patenttijärjestelmän perusperiaatteet

Patenttijärjestelmää kehitettäessä tulee erityisesti kiinnittää huomiota järjestelmän oikeusvarmuuteen, ennustettavuuteen ja kustannustehokkuuteen. Järjestelmää tulee käsitellä kokonaisuutena, johon liittyvät myös myönnettyjen patenttien tehokas täytäntöönpano ja kolmansien osapuolten oikeuksien suojaaminen. Tähän liit-

tyy tehokas oikeudenkäyntijärjestelmä, jonka osalta asiantuntijat ovat laajasti puoltaneet menettelyä, jossa myös kansallisilla tuomioistuimilla on rooli esim. ensimmäisen asteen tuomioistuimina. Tämä turvaisi parhaiten erityisesti pk-yritysten tarpeet.

Asiantuntijakuulemisen perusteella vaikuttaisi eurooppapatenttijärjestelmän edelleenkehittäminen olevan varteenotettava vaihtoehto. Kustannuksia ja pitkiä käsittelyaikoja voitaisiin pyrkiä leikkaamaan Euroopan patenttinviraston (EPO) ja kansallisten patenttinvirastojen yhteistyötä ja alihankintaa kehittämällä.

Yhteisöpatentti

Talousvaliokunta on aiemmin asiasta antamassaan lausunnossa (TaVL 16/2000 vp) puoltanut yhteisöpatentin käyttöönottoa. Valiokunta on katsonut, että menettely olisi omiaan yksinkertaistamaan hakuprosessia ja vähentämään kustannuksia. Jälkimmäiseen liittyen valiokunta on puoltanut, että Euroopan patenttinviraston työkielenä olisi vain englanti ja yhteisöpatentti tulisi voimaan ilman patenttivaatimusten kääntämistä muille yhteisön virallisille kielille.

Edellisen lausunnon antamisen jälkeen tilanne on muuttunut olennaisesti. Nykytilanteessa ei vaikuta todennäköiseltä, että patenttien käsittelykieleksi voitaisiin hyväksyä vain yksi kieli. Tätä taustaa vasten ei myöskään ole luultavaa, että yhteisöpatenttijärjestelmä tulisi vähentämään patentoinnin kustannuksia. Asiantuntijakuulemisessa yhteisöpatenttijärjestelmään onkin suhtauduttu kriittisesti.

Yhteisöpatentin koko EU:n alueelle antamaa patenttisuojaa ei ole pidetty välttämättömyytenä. Yrityksille riittää usein suppeampikin, strategisesti tärkeät jäsenmaat kattava suoja. Tällaisen suojan tarjoaa jo eurooppapatentti. On

myös arvioitu, että yhteisöpatentti tulisi hyödyttämään lähinnä suuryrityksiä. Asiantuntijakuulemisessa onkin painotettu tarvetta säilyttää mahdollisen yhteisöpatentin rinnalla myös kansallinen ja eurooppapatenttijärjestelmä. Toisaalta on arvioitu, että yhteisöpatentin voimaantulo heikentäisi kansallisten patenttinvirastojen roolia, mikä olisi erityisesti pk-yritysten kannalta haitallista.

Edellä olevan perusteella valiokunta katsoo, että yhteisöpatenttijärjestelmän mahdollinen jatkokehittäminen edellyttää eri järjestelmiä vertailevan kattavan kustannus-hyöty -analyysin tekemistä.

Kansallisten patenttilakien harmonisointi ja patenttien vastavuoroinen tunnustaminen

Aineellinen patenttioikeus on jo lähes harmonisoitu EU-maiden osalta Euroopan patenttisopimuksen ja EPO-menettelyssä noudatettavien määräysten kautta. Kansallisten patenttilakien lisäharmonisointi ei välttämättä poistaisi niitä tulkintaeroja, joita nykyjärjestelmään liittyy.

Harmonisoinnin laajentamisen sijasta valiokunta katsoo, että mahdollisiin tulkintaeroihin tulisi ensisijaisesti löytää yhteiset ratkaisut Euroopan patenttisopimukseen kuuluvien maiden yhteistyöllä.

Patenttien vastavuoroinen tunnustaminen saattaisi puolestaan johtaa oikeudelliseen epävarmuuteen, sillä järjestelyn kautta voitaisiin saattaa voimaan myös sellaisia patenttioikeuksia, jotka eivät vastaa aiempaa kansallista tulkintakäytäntöä patenttisopimusten säännöksistä. Valiokunta katsoo, että tämä samoin kuin patenttinvirastojen vallitsevat tasoerot tulee ottaa huomioon menettelyä mahdollisesti jatkokehitettäessä.

Lausunto

Lausuntonaan talousvaliokunta ilmoittaa,

että edellä todetuin huomioin valiokunta pitää tärkeänä jatkotoimia toimivan ja kustannustehokkaan yhteisötason patenttijärjestelmän kehittämiseksi.

Helsingissä 22 päivänä maaliskuuta 2006

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jouko Skinnari /sd
 vpj. Jari Leppä /kesk
 jäs. Sari Essayah /kd
 Klaus Hellberg /sd
 Martti Korhonen /vas
 Miapetra Kumpula-Natri /sd
 Seppo Lahtela /kesk
 Jere Lahti /kok

Jouko Laxell /kok
 Sirpa Paatero /sd
 Klaus Pentti /kesk
 Antti Rantakangas /kesk
 Martin Saarikangas /kok
 Juhani Sjöblom /kok
 Oras Tynkkynen /vihr.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tuula Kulovesi.